

Ξενοφώντος «Ελληνικά» Βιβλίο 2

Κεφαλαίο 2

§1-4: Μετά την ήττα των Αθηναίων στους Αιγός Ποταμούς

1.

Αφού ο Λύσανδρος ρύθμισε την κατάσταση στη Λάμψακο (τοποθετώντας δικούς του ανθρώπους), έπλευσε εναντίον του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας. Οι κάτοικοι τον υποδέχονταν, αφού άφησαν ελεύθερους τους φρουρούς των Αθηναίων προστατευόμενους από σπονδές. Εκείνοι, επίσης, που παρέδωσαν με προδοσία το Βυζάντιο στον Αλκιβιάδη τότε κατέφυγαν προς τον Πόντο ύστερα όμως κατέφυγαν στην Αθήνα, και πολιτογραφήθηκαν Αθηναίοι.

2.

Και ο Λύσανδρος τους φρουρούς των Αθηναίων και όποιον άλλον Αθηναίο έβλεπε κάπου, του έστελνε στην Αθήνα, παρέχοντάς τους ασφάλεια μόνο αν έπλεαν προς τα εκεί, αλλού όμως όχι, επειδή ήξερε ότι όσο περισσότεροι θα συγκεντρώνονταν στη πόλη και στον Πειραιά, τόσο γρηγορότερα θα παρουσιαζόταν έλλειψη τροφίμων. Και αφού άφησε τον Σθενέλαο τον Λάκωνα ως διοικητή του Βυζαντίου και της Χαλκηδόνας, ο ίδιος αφού απέπλευσε προς τη Λάμψακο επισκεύαζε τα πλοία του.

3.

Στην Αθήνα λοιπόν όταν έφτασε η Πάραλος τη νύχτα διαδιδόταν η συμφορά, και ο θρήνος από τον Πειραιά δια μέσου των μακρών τειχών έφτανε στην πόλη, καθώς μετέδιδε την είδηση ο ένας στον άλλο. Επομένως εκείνη τη νύχτα κανείς δεν κοιμήθηκε, επειδή πενθούσαν όχι μόνο αυτούς που είχαν χαθεί, αλλά πολύ περισσότερο ακόμη, (επειδή πενθούσαν) οι ίδιοι τους εαυτούς τους, επειδή νόμιζαν ότι θα πάθουν αυτά τα οποία έκαναν και στους Μηλίους που ήταν άποικοι των Λακεδαιμονίων, όταν τους νίκησαν σε πολιορκία, και στους κατοίκους της Ιστιαίας και στους Σκιωναίους και στους Τορωναίους και στους Αιγινήτες και σε πολλούς άλλους από τους Έλληνες.

4.

Και την επόμενη ημέρα συγκάλεσαν συνέλευση του λαού στην οποία αποφασίστηκε να κλείσουν με επιχωμάτωση τα λιμάνια εκτός από ένα και να επισκευάζουν τα τείχη και να εγκαθιστούν φρουρές και να προετοιμάζουν την πόλη ως προς όλα τα άλλα σαν για πολιορκία.

§16-23: Η δράση της διπλωματίας – Η συνθήκη ειρήνης

16.

Και ενώ η κατάσταση ήταν τέτοια ο Θηραμένης πρότεινε στην Εκκλησία του δήμου, ότι αν θέλουν να στείλουν αυτόν τον ίδιο στον Λύσανδρο, θα επιστρέψει γνωρίζοντας από τους Λακεδαιμονίους για ποιο από τα δύο επιμένουν για τα τείχη: επειδή θέλουν να υποδουλώσουν την πόλη ή ως εγγύηση (για ασφάλεια). Αφού εστάλη λοιπόν έμενε κοντά στον Λύσανδρο τρεις μήνες και περισσότερο, καιροφυλακτώντας τότε οι Αθηναίοι επρόκειτο εξαιτίας της έλλειψης όλων των τροφίμων να αποδεχτούν οτιδήποτε τους πρότεινε κανείς.

17.

Όταν λοιπόν επέστρεψε τον τέταρτο μήνα ανακοίνωσε στην Εκκλησία του δήμου ότι ο Λύσανδρος κρατούσε αυτόν έως τότε και ότι έπειτα τον διέταξε να πάει στη Λακεδαίμονα γιατί έλεγε ότι δεν είναι αρμόδιος για

όσα ερωτάτο από αυτόν αλλά οι έφοροι (είναι). Μετά απ' αυτά εξελέγη πρεσβευτής με απεριόριστη εξουσία και εστάλη στη Λακεδαίμονα με απεριόριστη εξουσία μαζί με άλλους εννέα.

18.

Και ο Λύσανδρος έστειλε στους εφόρους τον Αριστοτέλη, ο οποίος ήταν Αθηναίος εξόριστος, μαζί με άλλους Λακεδαιμονίους, για να τους ανακοινώσει, ότι απάντησε στον Θηραμένη ότι εκείνοι ήταν αρμόδιοι για θέματα ειρήνης και πολέμου.

19.

Ο Θηραμένης και οι άλλοι πρέσβεις όταν βρίσκονταν στη Σελλασία, καθώς ερωτώταν με ποιες προτάσεις ήρθαν είπαν ότι ήρθαν με απεριόριστη εξουσία για σύναψη ειρήνης, μετά απ' αυτά οι έφοροι διέταξαν να τους καλούν στη Σπάρτη. Όταν λοιπόν έφτασαν έκαναν συνέλευση, στην οποία οι Κορίνθιοι και προπάντων οι Θηβαίοι και πολλοί άλλοι από τους Έλληνες αντιπρότειναν να μη συνθηκολογήσουν με τους Αθηναίους, αλλά να τους αφανίσουν.

20.

Οι Λακεδαιμόνιοι όμως είπαν ότι δεν θα εξανδραποδίσουν ελληνική πόλη η οποία έχει προσφέρει μεγάλες υπηρεσίες στους πολύ μεγάλους κινδύνους που έγιναν στην Ελλάδα, αλλά (αποφάσισαν να) κάνουν ειρήνη υπό τον όρο αφού (οι Αθηναίοι) γκρεμίσουν και τα μακρά τείχη και το τείχος γύρω από τον Πειραιά και αφού παραδώσουν τα πλοία εκτός από δώδεκα και αφού φέρουν πίσω τους εξόριστους (ολιγαρχικούς), να ακολουθούν τους Λακεδαιμονίους και στην ξηρά και στη θάλασσα όπου κι αν τους οδηγούν αναγνωρίζοντας τον ίδιο ως εχθρό και φίλο.

21.

Ο Θηραμένης λοιπόν και οι πρέσβεις που ήταν μαζί του επανήλθαν κομίζοντας αυτά στην Αθήνα. Καθώς εισέρχονταν πολύς κόσμος χυνόταν γύρω τους, επειδή φοβούνταν μήπως επέστρεφαν άπρακτοι γιατί δε χωρούσε άλλη αναβολή εξαιτίας του πλήθους όσων πέθαιναν από την πείνα.

22.

Την επόμενη ημέρα ανακοίνωναν οι πρέσβεις με ποιους όρους οι Λακεδαιμόνιοι δέχονταν την ειρήνη. Μιλούσε εξ ονόματος αυτών ο Θηραμένης λέγοντας ότι πρέπει να υπακούουν στους Λακεδαιμονίους και να καταδαφίζουν τα τείχη. Και αφού μερικοί έφεραν αντιρρήσεις και αφού πολλοί περισσότεροι επιδοκίμασαν, αποφάσισαν να δεχτούν την ειρήνη.

23.

Μετά απ' αυτά και ο Λύσανδρος κατέπλεε στον Πειραιά και οι εξόριστοι επέστρεφαν στην πατρίδα και τα τείχη γκρέμιζαν με πολλή προθυμία υπό τον ήχο των αυλητριδων, επειδή νόμιζαν πως εκείνη η ημέρα ήταν η αρχή της ελευθερίας για την Ελλάδα.

Κεφαλαίο 3

§50-56 : Η καταδίκη του Θηραμένη

50.

Όταν ο Θηραμένης αφού είπε αυτά τελείωσε τον λόγο του, και η βουλή φανερά τον επιδοκίμασε με φωνές, επειδή αντιλήφθηκε ο Κριτίας ότι, αν επέτρεπε στη βουλή να αποφασίσει με ψηφοφορία για αυτό (το ζήτημα), θα ξέφευγε (ο Θηραμένης), και επειδή το θώρησε αυτό

ανυπόφορο, αφού πλησίασε και αφού συζήτησε κάτι με τους τριάκοντα, βγήκε έξω και διέταξε αυτούς που είχαν τα ξιφίδια να σταθούν φανερά στη βουλή κοντά στα κιγκλιδώματα.

51.

Και πάλι αφού μπήκε μέσα (στη βουλή) είπε (ο Κριτίας): Εγώ, κύριοι βουλευτές, νομίζω ότι είναι καθήκον του ηγέτη, τέτοιου όπως πρέπει (να είναι), αν βλέπει τους φίλους του να εξαπατώνται να μην το επιτρέπει. Και εγώ λοιπόν αυτό θα κάνω. Γιατί αυτοί εδώ που έχουν σταθεί λένε πως δε θα μας επιτρέψουν αν αφήσουμε (ελεύθερο) άνδρα που καταστρέφει φανερά το ολιγαρχικό πολίτευμα. Υπάρχει διάταξη στους νέους νόμους να μη θανατώνεται κανείς από αυτούς που ανήκουν στους τρισχιλίους χωρίς τη δική σας ψήφο, γι' αυτούς όμως που είναι έξω από τον κατάλογο (υπάρχει διάταξη) οι τριάκοντα να έχουν το δικαίωμα να τους καταδικάζουν σε θάνατο. Εγώ, λοιπόν, είπε, τον Θηραμένη αυτόν εδώ διαγράψω από τον κατάλογο (των τρισχιλίων), με τη σύμφωνη γνώμη όλων μας. Και αυτόν, είπε (ο Κριτίας), εμείς καταδικάζουμε σε θάνατο.

52.

Αφού άκουσε αυτά ο Θηραμένης πήδησε πάνω στον βωμό τη εστίας και είπε: «Εγώ, είπε, άνδρες (Αθηναίοι) σας ικετεύω σ' ότι πιο δίκαιο υπάρχει, να μην έχει δικαίωμα ο Κριτίας να διαγράψει ούτε εμένα ούτε από εσάς όποιον θέλει, αλλά να είναι η κρίση και για εσάς και για εμένα σύμφωνα με αυτόν (τον νόμο) τον οποίο νόμο αυτοί έγραψαν γι' αυτούς που περιλαμβάνονται στον κατάλογο.

53.

Δεν αγνώω βέβαια, μα τους θεούς, και αυτό είπε (ο Θηραμένης) ότι δηλαδή σε τίποτα δε θα με ωφελήσει αυτός ο βωμός, αλλά θέλω να σας αποδείξω και αυτό, ότι δηλαδή αυτοί (οι τριάκοντα) είναι όχι μόνο πάρα πολύ άδικοι ως προς τους ανθρώπους αλλά και πάρα πολύ ασεβείς ως προς τους θεούς. Παραξενεύομαι όμως είπε με εσάς άνδρες καλοί και ενάρετοι γιατί δεν βοηθάτε τους εαυτούς σας (αν δεν βοηθήσετε τους εαυτούς σας), και μάλιστα ενώ γνωρίζετε ότι το δικό μου όνομα δεν εξαλείφεται πιο εύκολα από (το όνομα) του καθενός από εσάς.

54.

Μετά απ' αυτά ο κήρυκας των τριάκοντα πρόσταξε τους ένδεκα να συλλάβουν τον Θηραμένη και όταν εκείνοι μπήκαν μέσα μαζί με τους υπηρέτες έχοντας επικεφαλής τους τον Σάτυρο που ήταν θρασύτατος και αναιδέστατος, είπε ο Κριτίας: «Παραδίδουμε σε εσάς, είπε, αυτόν εδώ τον Θηραμένη που έχει καταδικαστεί σύμφωνα με τον νόμο. Εσείς, λοιπόν, οι ένδεκα, αφού τον συλλάβετε και αφού τον οδηγήσετε εκεί όπου πρέπει, να κάνετε τις περαιτέρω ενέργειες».

55.

Μόλις (ο Κριτίας) είπε αυτά, ο Σάτυρος από τη μια μεριά τραβούσε τον Θηραμένη από τον βωμό και από την άλλη τον τραβούσαν οι υπηρέτες. Και ο Θηραμένης, όπως ήταν φυσικό, επικαλούνταν και θεούς και ανθρώπους να βλέπουν αυτά που γίνονταν. Και οι βουλευτές παρέμεναν αδρανείς επειδή έβλεπαν τους όμοιους με τον Σάτυρο κοντά στα κιγκλιδώματα και τον χώρο μπροστά από το βουλευτήριο να είναι γεμάτος από φρουρούς, και επειδή δεν αγνοούσαν ότι παρευρίσκονταν οπλισμένοι με ξιφίδια.

56.

Αυτοί λοιπόν οδήγησαν τον άνδρα δια μέσου της αγοράς ενώ φώναζε με πολύ δυνατή φωνή αυτά που πάθαινε. Λέγεται επίσης ένας λόγος και αυτός δικός του. Όταν του είπε ο Σάτυρος ότι θα κλάψει δυνατά (μεγαλόφωνα) αν δεν σιωπήσει, (ο Θηραμένης) απάντησε ρωτώντας: «Κι αν σιωπάσω, είπε, άραγε δε θα κλάψω μεγαλόφωνα;» και όταν ήπιε το κύνιο, επειδή αναγκάστηκε να πεθάνει, έλεγαν ότι αυτός είπε αφού έριξε μακριά το υπόλοιπο: «αυτό ας είναι για τον ωραίο Κριτία». Και δεν αγνοώ αυτό, ότι δηλαδή αυτές οι φράσεις δεν είναι αξιόλογες, όμως θεωρώ θαυμαστό χαρακτηριστικό του άνδρα εκείνο, το ότι δηλαδή δεν του έλειψε ούτε η αυτοκυριαρχία ούτε το χιούμορ (η λεπτότητα του πνεύματος) παρόλο που ο θάνατος ήταν κοντά.

Κεφαλαίο 4

§18-23: Η νίκη των δημοκρατικών στον Πειραιά και η διάσπαση των ολιγαρχικών

18.

Αφού λοιπόν (ο Θρασύβουλος) είπε αυτά και αφού στράφηκε προς τους εχθρούς έμενε ήσυχος γιατί και ο μάντης συμβούλευε αυτούς να μην επιτίθενται πρωτίτερα παρά αφού ή πέσει στη μάχη κάποιος από τους δικούς τους ή πληγωθεί: «όταν λοιπόν συμβεί αυτό, θα προχωρήσουμε μπροστά εμείς», είπε, «και εσείς που ακολουθείτε θα έχετε τη νίκη, εγώ όμως τον θάνατο, καθώς το προαισθάνομαι»

19

Και δε διαψεύστηκε, αλλά όταν πήραν τα όπλα, αυτός σα να οδηγείτο από κάποια μοίρα αφού πήδηξε ορμητικά προς τα εμπρός πρώτος, αφού έπεσε πάνω στους εχθρούς σκοτώνεται, και έχει ταφεί στη διάβαση του Κηφισού: οι άλλοι όμως νικούσαν και καταδίωξαν (τους εχθρούς) ως το ίσιωμα (πεδιάδα). Και σκοτώθηκαν εκεί από τους Τριάκοντα ο Κριτίας και ο Ιππόμαχος και από τους δέκα άρχοντες του Πειραιά ο Χαρμίδης, ο γιος του Γλαύκωνα και από τους άλλους περίπου εβδομήντα. Και πήραν βέβαια τα όπλα, όμως δεν λαφυραγώγησαν (αφαίρεσαν) τους χιτώνες από κανέναν πολίτη. Και όταν έγινε αυτό και απέδωσαν τους νεκρούς έπειτα από συμφωνίες, πλησιάζοντας ο ένας τον άλλον πολλοί συζητούσαν.

20.

Ο Κλεόκριτος λοιπόν ο κήρυκας των μυστών, ο οποίος είχε πολύ δυνατή φωνή, αφού επέβαλε τη σιωπή είπε: «άνδρες πολίτες γιατί καταδιώκετε εμάς; Γιατί θέλετε να μας σκοτώσετε; Εμείς βέβαια δεν κάναμε σε εσάς μέχρι τώρα κανένα κακό, όμως πήραμε μέρος μαζί με εσάς στις πιο σεβαστές ιεροτελεστίες και θυσίες και στις λαμπρότατες γιορτές, και έχουμε γίνει συγχορευτές και συμφοιτητές και συστρατιώτες και έχουμε περάσει πολλούς κινδύνους μαζί με εσάς και στην ξηρά και στη θάλασσα για χάρη της κοινής σωτηρίας και ελευθερίας και των δυο μας.

21.

Στο όνομα των θεών που προστατεύουν την οικογένεια του πατέρα και της μητέρας μας και στο όνομα της συγγένειας εξ αίματος και της συγγένειας εξ αγχιστείας και της πολιτικής συντροφιάς,

γιατί πολλοί συμμετέχουμε σε όλα αυτά, σεβόμενοι και θεούς και ανθρώπους σταματήστε να διαπράττετε αδικήματα κατά της πατρίδας, και μην υπακούετε στους ανοσιότατους Τριάκοντα, οι οποίοι λίγο έλειψε με σκοπό τα προσωπικά τους κέρδη να έχουν σκοτώσει περισσότερους από του Αθηναίους μέσα σε οκτώ μήνες απ' όσους (σκότωσαν) όλοι οι Πελοποννήσιοι πολεμώντας δέκα χρόνια.

22.

Και ενώ ήταν δυνατό σε εμάς να μετέχουμε στην πολιτική σε περίοδο ειρήνης, αυτοί προκάλεσαν μεταξύ μας τον πιο αισχρό απ' όλους και τον πιο φοβερό και τον πιο ανόσιο και τον πιο μισητό πόλεμο και στους θεούς και στους ανθρώπους. Αλλά βέβαια τουλάχιστον γνωρίζετε καλά ότι όχι μόνο εσείς αλλά και εμείς χύσαμε πολλά δάκρυα για μερικούς που σκοτώθηκαν τώρα από εμάς.

Αυτός λοιπόν (ο Κλεόκριτος) τέτοια έλεγε και οι υπόλοιποι άρχοντες, επειδή άκουγαν τέτοια λόγια, οδήγησαν ξανά στο άστυ αυτούς που ήταν μαζί τους.

23.

Την επόμενη μέρα οι Τριάκοντα κάθονταν μαζί πολύ ταπεινωμένοι και μόνοι στην αίθουσα των συνεδριάσεων και από τους τρισχιλίους όπου ο καθένας τους είχε τοποθετηθεί, σ' όλα τα μέρη της πόλης, διαφωνούσαν μεταξύ τους. Όσοι δηλαδή είχαν διαπράξει σοβαρό αδίκημα και φοβούνταν, υποστήριζαν έντονα ότι δεν έπρεπε να υποχωρούν σε αυτούς που ήταν στον Πειραιά· όσοι όμως πίστευαν ότι δεν είχαν διαπράξει κανένα αδίκημα και οι ίδιοι σκέφτονταν και συμβούλευαν (δασκάλευαν) τους άλλους ότι δεν υπήρχε καμία ανάγκη γι' αυτά τα κακά, και έλεγαν ότι δεν πρέπει να υπακούουν στους Τριάκοντα ούτε να τους επιτρέπουν να καταστρέφουν την πόλη. Και τέλος αποφάσισαν με ψηφοφορία να αφαιρέσουν την εξουσία από εκείνους και να εκλέξουν άλλους. Και εξέλεξαν δέκα, έναν από κάθε φυλή.

Επιμέλεια

Τσαούση Ελένη (φιλόλογος)